अभ्यास – 1

प्रश्नः 1.अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तान् उत्तरत –

उद्यमः खलु मानवस्य प्रधानतमः बन्धुः। अयम् एवं मानवस्य विपत्तिं दूरी करोति । उद्योगं कृत्वा अन्नम् एकत्रीकुर्वन्ति। उद्योगी मूषकः विडालं दृष्ट्वा धावति । उद्यमी मृगः धावित्वा आत्मानं रक्षति । उद्योगस्य एषः प्रभावः यत् मानवः अद्य मीनः इव जलमध्ये संचरति, खगः इव आकाशे उत्पतति ।

1. एकपदेन उत्तरत

1. उद्यमः मानवस्य कीदृशः बन्धुः ? .....
2. खगः इव कः आकाशे उत्पतति ? .....
3. काः अन्नम् एकत्री कुर्वन्ति ? .....
4. मीनः कुत्र संचरति ? .....

2. एकवाक्येन उत्तरत

1.उद्योगस्य किम् प्रभावः ?

.....

3. निर्देशानुसारम् उत्तरत –

1. 'सुखम्' पदस्य कः विपर्ययः अत्र लिखितः ? .....
2. 'सञ्चिन्वन्ति' पदस्य अर्थे कः शब्दः अत्र प्रयुक्तः?.....
3. पिपीलिकाः परिश्रमं कृत्वा अन्नम् एकत्रीकृर्वन्ति। अत्र 'परिश्रम' अर्थे अनुच्छेदे कः शब्दः प्रयुक्तः ? .....
4. 'प्रधानतमः बन्धुः' अनयोः शब्दयोः कः विशेषणरूपेण प्रयुक्तः?.....

प्रश्न 2. अधोलिखितं अपठितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तान् उत्तरत –

अ. मित्र! किमर्थं खिन्नः? किं प्रथमः प्रयासः विफलः जातः इत्येव ते विषादस्य कारणम्? अयि भो! प्रथमे प्रहारे एव भूमेः उदरात् उदकं न निर्गच्छति। आरोपितमात्रः एव वृक्षः फलं न ददाति । एकेन पदेन पर्वतस्य लङ्घनं न जायते। अतः स्वीकृतं कार्यं श्रद्धया कुरु। ये प्रतिक्षणम् अग्रे सरन्ति,ते नूनं सफलाः भवन्ति। उद्यमे एव सफलतायाः कुञ्जिका ।

1.एकपदेन उत्तरत :–

1. केन लङ्घनं न जायते ? .....
2. कस्मिन् एव सफलतायाः कुञ्जिका ? .....
3. आरोपित मात्रः एव कः फलं न ददाति ? .....
4. स्वीकृतं कार्यं किमर्थम् कर्त्तव्यम् ? .....

2.पूर्णवाक्येन उत्तरत –

1. प्रथमे प्रहारे किं न भवति ?

.....

3.निर्देशानुसारम् उत्तरत –

1.'परिश्रमे' पदस्य समानार्थकं पदं अत्र किम् ? .....

2. 'प्रयासः' पदस्य विशेषणपदं चित्वा लिखत । .....

3. 'निर्गच्छति' क्रियापदस्य कर्तृपदम् अत्र किम् ? .....

4. 'प्रसन्नः' पदस्य विपरीतार्थकं पदं लिखत । .....

प्रश्न 3. अधोलिखितं अपठितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तान् उत्तरत –

.'शरीरमाद्यं खलु धर्मसाधनम्'। स्वास्थ्यस्य उपयोगिता सर्वत्र एव दृश्यते। ये जनाः स्वस्थाः हृष्टाः पुष्टाश्च भवन्ति ते सोत्साहं कर्म कुर्वन्ति। शरीरस्य आरोग्यं व्यायामेन सिध्यति। शरीरं स्वस्थं भवेत् इति यथाविधिं प्रतिदिनं व्यायामः करणीयः। व्यायामेन शरीरे रक्तसंचारः
यायामेन शरीरे रक्तसंचारः सम्यक् भवति। इन्द्रियाणि स्वस्थानि भवन्ति। यः व्यायामं करोति सः आपत्कालेसाहसं न त्यजति, सः अपूर्वशक्त्या आपदः दूरीकरोति। ये जनाः निर्बलाः तथा रुग्णाः भवन्ति, ते सर्वत्र हीनदृष्ट्या अवलोकयन्ते। ते निर्बलत्वात् दुखमेव लभन्ते। अतः स्वास्थ्यरक्षा अति आवश्यकी विद्यते। व्यायामेन मस्तिष्कम् अपि उर्वरं भवति। अस्मिन् लोके स्वहितम् इच्छता मनुष्येण व्यायामः करणीयः।

I एकपदेन उत्तरत–

1- कस्य आरोग्यं व्यायामेन सिध्यति ? .....

2. व्यायामेन किम् उर्वरं भवति ? .....

3. कस्य उपयोगिता सर्वत्र दृश्यते? ----------

4- व्यायामेन इन्द्रियाणि कीदृशानि भवन्ति? ----------

II पूर्णवाक्येन उत्तरत –

1. के सोत्साहं कर्म कुर्वन्ति ?

.....

2. कः आपत्काले साहसं न त्यजति ?

.....

III निर्देशानुसारं शुद्धम् उत्तरं प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत–

1. 'लभन्ते' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(अ) ये (ब) यः (स) ते (द)सः

2. ' मनुष्येण ' पदस्य विशेषणपदं किम्?

(अ)निबलाः (ब) स्वस्थाः (स)रुग्णाः (द) इच्छता

3. 'सुखम्' पदस्य विलोमपदम् अत्र किं प्रयुक्तम्?

(अ)उर्वरं (ब)दुखं (स) साहसं (द)स्वहितम्

4. 'अस्ति' अस्य पर्यायपदं अत्र किम् प्रयुक्तम्?

(अ)त्यजति (ब)भवति (स)विद्यते (द)लभन्ते

.....